

Proportionsforvrængning

Skrevet af: **Redaktionen** | Offentliggjort: 15. oktober 2012

Endnu engang er talkrigen om regeringens økonomiske kickstart brudt ud. Et flertal af Ritzaus økonomiske panel mener ikke, at den økonomiske kickstart på 17.5 mia. kr. har haft nævneværdig betydning og finder også regeringens prognose for den økonomiske vækst alt for optimistisk.

Det er vel også kun regeringen, der stadig tror på en vækst i BNP på 0.9 procent i 2012 og 1.7 procent i 2013. I givet fald skulle dansk økonomi skille sig meget positivt ud fra resten af EU, hvor væksten ventes at være omkring 0 i 2012 og 0.2 procent i 2013. Skulle regeringens tal holde, ville det indebære en vækst herhjemme større end i Tyskland, som vi indtil nu ellers har haltet noget bagefter.

Ser man bort fra vækstprognoserne og i stedet vurderer kickstartens resultater, er der som flere af økonomerne konstaterer, ingen grund til at være imponeret. Ifølge finansminister Bjarne Corydon har regeringens samlede indsats skabt 10.000 jobs i 2012 og vil skabe 21.000 i 2013. Men det er jo dybest set en ganske uinteressant betragtning, hvis ikke der samtidig fremlægges et overslag over, hvor mange jobs der er blevet nedlagt eller forventes at blive nedlagt på baggrund af regeringens kontraktive finanspolitik. En del af de fremrykkede investeringer, der angiveligt har skabt en række jobs, er blevet finansieret af besparelser på driften i regioner og kommuner, og vi har stadig til gode at se beskæftigelsesresultaterne i 2013.

Men regeringen må lige til det sidste holde fast i sine vækstprognoser, for hele 2020 planen, "Danmark i arbejde", bygger på den forudsætning, at BNP væksten vil være på 2 ¼ procent fra 2014 til 2020. Hvis væksten bliver lavere, falder hele 2020 planen sammen. Så vil arbejdsløsheden stige yderligere, og regeringen vil i respekt for finanspagten og budgetloven blive tvunget til at skære endnu dybere i de offentlige driftsudgifter. I så tilfælde vil kickstarten ikke på nogen måde ligne en start, men snarere et kick - og det er noget ganske andet - i misbrugsverdenen opleves det som en meget kortvarig og forbigående lykkefølelse.

Problemet med hele denne talkrig mellem finansministeren og det økonomiske panel er, at den foregår mere eller mindre isoleret fra den globale økonomiske virkelighed. Det har i øvrigt præget finansministerens argumentation lige siden regeringens indsættelse for et år siden. Desværre har det haft som konsekvens, at de forudsætninger, der stilles op, ikke holder en meter. Man behøver blot at skæve til de globale væksttal fra OECD, IMF og UNCTAD for at se, at finansministeriet opererer langt fra virkeligheden.

IMF forventer, at den globale vækst vil falde til 3.3 i 2012 og kun komme op på 3.6 procent i 2013. Men man frygter faktisk, at den kan blive endnu lavere. UNCTAD forventer, at væksten vil falde til 2.5 procent i 2012 og ikke vokse nævneværdigt i 2013. OECD's prognoser adskiller sig ikke fra de to andre organisationers.

Ifølge IMF's egne vurderinger indebærer en global vækst på ca. 2 procent, at verdensmarkedet befinder sig i recession, og det er netop det scenarie, IMF advarer imod i den seneste halvårsudgave af World Economic Outlook fra oktober 2012. Rapporten går så vidt som til at stille to forudsætninger op for, at den globale vækst igen skal komme op i gear.

For det første skal USA's nye præsident og kongressen nå til enighed om en langsigtet gældsafvikling, så man kan komme uden om den "finansielle afgrund", der indtræffer tidligt i 2013,

hvis ikke andet aftales politisk, når en del af de vækststimulerende programmer løber ud. For det andet skal EU og især Eurozonens lande have fundet holdbare løsninger på de store finans- og gældsproblemer samt truffet politiske beslutninger om institutionelle midler til at overvinde eurokonstruktionens indbyggede svagheder – eller sagt på en anden måde: Unionen skal gennem politisk-økonomisk magtcentralisering løfte Unionen ud af recession ved at forbedre den samlede konkurrenceevne og styrkepositionen på verdensmarkedet.

Det sidste har lange udsigter, hvorimod USA nok skal bevæge sig uden om den finanspolitiske afgrund og opbygge en højere vækst i 2013. Det afgørende problem er blot, at væksten vil være kreditfinansieret og ikke længere stor nok til at slå igennem i verdensøkonomien endsige skabe tilstrækkeligt mange arbejdspladser til reelt at nedbringe arbejdsløsheden. Den vækst, vi ser lige nu, er primært skabt gennem Centralbankens enorme kapitalindsprøjtninger.

Men hvis nu de forudsætninger, som IMF opstiller ikke holder eller kun holder delvist, hvad så? Svarene findes allerede nu. Man behøver blot at læse Trade and Development Rapport 2012 fra UNCTAD.

For det første forventer rapporten, at væksten i verdenshandlen vil falde til ca. 5 procent i 2012 (næsten identisk med stagnation), og konstaterer at væksten stadig ikke har nået niveauet fra før finanskrisens begyndelse i 2008. For det andet peger rapporten på det problem, at især EU – men også USA og BRIC landene – orienterer sig mod en stadig mere offensiv og aggressiv eksportstrategi, som den der f.eks. kendes i Tyskland og Kina. For det tredje fører først og fremmest EU en kontraktiv finans- og pengepolitik dels for at nedbringe den offentlige gæld og dels for at inddæmme risikoen for nye sammenbrud i den finansielle sektor. Men "den nødvendige politik" bruges også som anledning til et grundlæggende angreb på velfærdsstaten og lønmodtagernes organisering. Helt bortset herfra betaler borgerne allerede nu ved forringelser af den offentlige service, øget arbejdsløshed, øget økonomisk ulighed og markant faldende levestandard. For det fjerde forringes arbejdsmarkedsforholdene hastigt i de udviklede industrilande. Reallønnen falder, og de generelle arbejdsforhold forringes, herunder er der en stadig vækst i antallet af lønmodtagere i deltidsbeskæftigelse. I realiteten er de underbeskæftigede. Hvis man skulle have lyst til at se billedet udspillet i en enkelt nationaløkonomi, kunne man for eksempel læse dette nummers redegørelse for forholdene i Grækenland.

For det femte anvender flere og flere Transnationale Koncerner ifølge rapporten en investeringspolitik, hvor produktionen konstant flyttes rundt fra lavtlønsløst til lavtlønsløst i jagten på den hurtige og høje profit. Den tendens fremmes af de store institutionelle investorer, der kun interesserer sig for afkastet her og nu og ikke en pind for de fremtidige vækstbetingelser. Det får som gennemgående konsekvens, at produktiviteten og de tekniske investeringer vokser langsomt, hvilket igen bremser den globale vækst samtidig med, at tendensen med virksomhedsflytning og lønafpresning genererer ulighed indenfor de nationalstatslige grænser. Så stor en ulighed, at The Economist har viet et helt survey til at gennemgå udviklingen i den globale ulighed og advare mod de sociale konsekvenser og den samfundsmæssige stabilitet.

Som helhed er lønindkomsternes andel af BNP siden 1980 faldet på globalt plan, men i særdeleshed i USA og i Europa siden 2000, hvilket får UNCTAD og i øvrigt også OECD til at konkludere, at det er meget betænkeligt, som regeringslederne gør det, at forvente en forbrugsdrevet vækst i de udviklede lande. (Det har det nu altid været, men det er noget andet).

Hovedproblemet for verdensøkonomien skal dog først og fremmest findes i den lave investeringstakt udenfor den finansielle sektor. Ifølge UNCTAD's Investment Report 2012 voksede den internationale produktion fra 2010 til 2011 blandt de største Transnationale koncerner (Transnational Corporations, TNC, der beskæftiger mere end 69 mio. arbejdere og med en omsætning på 28.000

mia. dollars). Men profitten blev ikke geninvesteret. Ifølge UNCTAD's analyse er den pengemæssige kapitalophobning hos de største TNC's på 5.000 mia. dollars og på 1.000 mia. dollars hos de 100 største TNC's. Kapitalbeholdningerne investeres hverken i produktive værdier eller i virksomhedsovertagelser, men går først og fremmest ind i de finansielle kredsløb, hvor afkastet er størst - altså ind i spekulative investeringer. Hvad der underbygger den opfattelse, at krisen i 2008 kun på overfladen var en finanskrisen - men reelt var og er en investeringskrisen.

Forklaringen på denne tendens er ganske simpel. Både i USA og i resten af den rige verden og nu også i eksempelvis Kina kan der konstateres et voksende output-gab, hvilket blot er det samme som faldende kapacitetsudnyttelse, fordi den potentielle (og reelle) produktion er større end realiseringsmuligheden på markedet. Eller sagt på en anden måde, vil investeringerne ikke umiddelbart kunne omsættes til en produktion, hvor profitten kan realiseres på markedet. Derfor holder virksomhederne tilbage med investeringer, og af samme grund kan der konstateres lave vækstrater - så lave, at det er dækkende at tale om stagnation.

Og det er stagnationen, der er interessant, fordi der på den anden side ikke længere kan genereres et kreditfinansieret forbrug til at kompensere for de faldende investeringer. Det satte finanskrisen og efterfølgende gældskrisen en stopper for. Verdensøkonomien befinder sig med andre ord ikke i en almindelig lavkonjunktur - men i en dyb strukturel krise.

Selvfølgelig drager rapporterne fra henholdsvis IMF, UNCTAD eller OECD ikke så vidtgående konklusioner. Ikke desto mindre har de selv vanskeligt ved at pege på løsninger, der skal bringe den globale økonomi op i vækst. Derfor er det heller ikke tilfældigt, at IMF's chef Christine Lagarde på topmødet i Tokyo kritiserede EU-landene for at føre en alt for drastisk kontraktiv genopretningspolitik, der i yderste konsekvens kan risikere at forlænge recessionen i Europa og fastholde den globale økonomi i lavvækst flere år frem. EU's kontraktive politik er det mest synlige problem.

Ligeså interessant er det, at den tyske finansminister Wolfgang Schäuble og kommissionsformanden offentligt har taget til genmæle og forsvaret sig overfor kritikken fra Lagarde. Endnu mere interessant bliver det, at IMF er så bekymret over den voksende strukturelle arbejdsløshed og medfølgende sociale uro i flere EU lande, at man afviger fra tidligere god neoliberal latin og anbefaler, at de sociale velfærdsordninger opretholdes i en vis udstrækning, at der ikke skæres for dybt i arbejdsløshedsunderstøttelsen, og at man accepterer større underskud på statsfinanserne for en periode. Altså, at man i IMF nu er ved at blive så nervøse for virkningerne af den medicin, man selv har været med til at ordinere, at man opfordrer til moderation.

Blot i forbigående - gad vide om denne opfordring kommer til at spille nogen rolle i forhandlingerne herhjemme om næste års finanslov?

IMF har om nogen sammen med de borgerlige regeringer i Europa advokeret for strukturelle ændringer på arbejdsmarkedet, finansiel stabilisering, nedbringelse af den alt for høje statsgæld, de voksende statsunderskud samt for afvikling af en lang række velfærdsordninger. Og man har i IMF sammen med de europæiske regeringsledere været ganske døve overfor advarslerne om, at en synkron kontraktiv økonomisk politik i Europa ville føre til recession, kronisk arbejdsløshed, voksende social og politisk uro og reduceret global vækst.

Nu er den globale vækst lav og faldende. Til og med i vækstlandene, hvor vækstraterne er faldet til under 7-8 procent (Kina, Indien, Brasilien osv.). Uligheden er voksende. Det samme gør sig gældende med fattigdommen. Velfærdsstaterne er under pres, og kapitalen benytter den lave vækst og høje arbejdsløshed til at presse endnu flere indrømmelser ud af lønmodtagerne som eksempelvis ringere organisationsgrad, lønstagnation, længere arbejdstid uden tilsvarende øget betaling, højere

arbejdstempo osv. Men virksomhederne gør det ikke uden hjælp fra regeringerne, der som den danske henviser til at gennemføre "nødvendighedens politik", eller som Bjarne Corydon kalder det; "at føre en meget ansvarlig og fornuftig kurs".

Men selv om den sociale uro fortrinsvis har været begrænset til de lande i Sydeuropa, der er hårdest ramt af det økonomiske sammenbrud, har Christine Lagarde alligevel god grund til at bekymre sig og lange ud efter regeringslederne i EU. For det er kun et spørgsmål om tid, før den kontraktive politik også slår ind i de stærkere økonomier indenfor EU og demonstrerer, at "kursen hverken var fornuftig eller ansvarlig". Allerede nu ser det ud til, at både den stærke tyske og svenske økonomi vil blive ramt i 2013, og så begynder det at blive et åbent spørgsmål, om den sociale og politiske utilfredshed stopper ved Paris.

En befolkning kan tåle både øget ulighed, begrænsning af velfærdsydelse, ringere lønvilkår og forringede arbejdsvilkår, hvis der på den anden side af "hestekuren" kan skimtes en sikker social fremtid med øget økonomisk vækst og fuld beskæftigelse.

Viser det billede sig ikke, og sætter stagnationsbilledet sig i stedet, bliver situationen utålelig og uudholdelig samtidig med, at de siddende regeringers legitimitet reduceres og kravet om politisk opbrud vokser til en høj grad af social ustabilitet. Der er vi ikke endnu - nord for Paris - men der kan vi meget hurtigt komme, og det er det udviklingsscenarie, som ligger bag det diplomatiske mundhuggeri mellem Christine Lagarde og Wolfgang Schäuble om retningen for den økonomiske politik. For selv om kapitalen her og nu sidder tungt i styrkeforholdet breder spørgsmålet sig - hvor længe?

I den sammenhæng - som er så præcist beskrevet af de tre store internationale økonomiske institutioner - må det siges, at talkrigen herhjemme om regeringens økonomiske politik og 2020 planen er ude af proportioner. Det vil den parlamentariske venstrefløjs kritik også være, hvis den ikke snart mere åbenlyst går i kødet på forudsætningerne bag regeringens økonomiske politik - de forudsætninger som nu kritiseres af den selv samme organisation (IMF), som udviklede dem - men nu ikke længere vil vedstå arv og gæld af frygt for konsekvenserne.